

19 MAYIS JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

19 MAYIS SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

ISSN: 2717-736X

Cilt 5 Sayı 2

DOI: 10.52835/19maysbd.1356380

Gönderim Tarihi

06.09.2023

Kabul Tarihi

22.04.2024

Yetişkinlerin Duygularını İfade Etme Becerileri ile Çocukluk Yaşantıları Arasındaki İlişki ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

The Relationship Between Adults' Expressing Emotions and Childhood Experiences and Determination of Affecting Factors

Ayşenur AYDIN* , Arzu ÖZYÜREK**

*Bilim Uzmanı, aydn.aysenr@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6217-4135

**Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, a.ozyurek@karabuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3083-7202

Öz

Bu çalışmada yetişkinlerin duygularını ifade etme becerileri ile çocukluk yaşantıları arasındaki ilişkinin ve bu ilişkiyi etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle ulaşılabilen 229 yetişkin oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında kişisel bilgiler formu, Duygularını İfade Etme Becerileri Ölçeği ve Çocukluk Yaşantıları Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ölçek puanları arası ilişkinin belirlenmesinde Spearman Brown Korelasyon katsayısı, ölçek puanlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesinde sınıflama analizlerinden CHAID analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak; duygusal yakınlık ve genel olarak duygularını ifade etme becerileri yüksek olan yetişkinlerin çocukluklarında kişisel-sosyal yaşantılarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Yetişkinlerin çocukluklarındaki aile yaşantısı algılarını etkileyen en önemli değişkenin öğrenim durumları olduğu, okul yaşantısı algılarını etkileyen en önemli değişkenin cinsiyetleri ve kişisel-sosyal yaşantı algılarını etkileyen en önemli değişkenin ise annenin çalışma durumu olduğu belirlenmiştir. Yetişkinlerin duygularını ifade etme becerilerini etkileyen en önemli değişkenin öğrenim durumları olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Duygu, Duyguları ifade etme, Çocukluk yaşantıları, CHAID analizi.

Abstract:

In this study, it was aimed to determine the relationship between adult's ability to express their emotions and their childhood experiences and the factors affecting them. The study group consisted of 229 adults. Personal information form, Emotional Expression Skills Scale and Childhood Experiences Scale were used to collect data. Spearman Brown correlation coefficient and CHAID analysis were used in the analysis of the data. In conclusion; It has been observed that adults with high emotional intimacy and generally high ability to express their feelings have more positive personal-social lives in their childhood. It has been determined that the most important variable affecting the perceptions of adults about family life in their childhood is their educational status, the most important variable affecting their perceptions of school life is their gender and the most important variable affecting their perceptions of personal-social life is the working status of the mother. It has been determined that the most important variable affecting the ability of adults to express their emotions is their educational status.

Key words: Emotion, Expressing feelings, Childhood experiences, CHAID analysis.

Giriş

Sosyal bir varlık olarak dünyaya gelen insan, çevreyle etkileşim yoluyla belirli davranışları öğrenmeye başlar. Dolayısıyla, insan davranışlarının temeli çocukluk döneminde atılmaktadır (Taş, 2022). Çocukluk, bebeklik ve ergenlik arasındaki gelişim süreci olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Bu çocukluk sürecinde deneyimlenen davranışlar, ilerleyen zamanlarda birey tarafından çok iyi hatırlanarak bireyin tüm yaşamı üzerinde ciddi etkiler bırakabilmektedir (Akın vd., 2013; Burger, 2006). Bu nedenle, çocukluk yaşantılarının niteliği ve kapsamı bireyin tüm gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Bireyin hem aile üyeleri dışındaki bireylerle kurduğu ilişkilere hem de sonraki yıllarda edineceği sosyal statüsüne etki edebilecek en önemli etmen, bireyin ailesiyle kurduğu ilişkiler ve etkileşim sürecidir (Ersanlı, 1990). Bireyin çocukluk yaşantıları, onun fiziksel, duygusal ve sosyal yaşamı yanında karakter gelişimine de katkı sağlar. Dolayısıyla bireyin geçireceği olumlu çocukluk yaşantıları onun sevgi, güven, ilgi gibi duyguları yeterince deneyimlemesine fırsat sunar. Birey genel anlamda iyi bir çocukluk yaşantısı geçirdiğini, psikolojik ihtiyaçlarının yeteri kadar karşılandığını düşünüyorsa bireyin olumlu bir çocukluk yaşantısına sahip olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla çocukluk yaşantıları bireyin yetişkinlik dönemindeki mental, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin en önemli belirleyicisidir (Doğan ve Yavuz, 2020). Bu süreçte insan yaşamını anlamlandırmak için duygulardan faydalanmak da gereklidir. Çünkü bireyin kararları ve davranışlarının şekillenmesinde, çoğu zaman duygular düşüncelerden daha baskın çıkabilmektedir (Goleman, 2016). Bireyin çevresine ve topluma uyum sağlayabilmesinde etkin rolü olan duyguların, bireyin tüm gelişim alanları üzerinde de etkili olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Gelişimsel olarak bireyde davranış değişikliği sağlanmak istendiğinde, bireyin mevcut davranışlarının altında yatan duygularının da bilinmesi önemlidir (Ersan, 2017).

Duygular, bir his olmakla birlikte hislere dair düşünceler, deneyimlenen psikolojik ve biyolojik durumlar karşısında herhangi bir eylemde bulunma istekliliğinin bütünü olarak ifade edilebilmektedir (Mestci, 2021). Sahip olunan duygular, bireyden bireye farklılık gösterdiği gibi zamanın her anında da farklılık gösterebilmektedir. Bu yönüyle duygular, bireyin mevcut durumunun ifade edilebilmesinde ve sosyal ilişkilerin devam edebilmesinde vazgeçilmez unsurdur (Elma ve Erzen, 2022). Duygular, ruh hallerinin aksine oldukça kısa ömürlü ve yoğunluğu baskın olarak tanımlanabilir. Birey mevcut ihtiyaçları, amaçları, güdülere, değerleri, inançları veya beklentileri söz konusu olduğunda duygularını daha güçlü yaşar. Ayrıca duygular, bireyin deneyimlerini daha akılda kalıcı hale getirebilir. Dolayısıyla duygular işlevseldir ve sosyal ilişkisel fırsatlara ve zorluklara uyumlu tepkilerde bireye yardımcı olur (Petersen vd., 2019). Sosyal duygusal gelişim, çocuğun kendi duygu ve düşüncelerinin farkına varması, duygularını ifade edebilmesi ve yönetebilmesi, duygularını kontrol altına alabilmesi, kendisiyle ve çevresindeki kişilerle olumlu ilişkiler geliştirerek çevresiyle barışık ve uyum içinde olabilmesidir (Kandır ve Alpan, 2008). Bireyin kendisine hedef belirlemesi ve bu doğrultuda çaba sarfetmesi, karşısına çıkan engellerle başa çıkabilmesi ve problemlere çözümler üretebilmesidir (Bozgün, 2021). Diğer gelişimsel alanlarda olduğu gibi sosyal-duygusal gelişim açısından da en değerli dönem, çocukluk dönemidir. Bireyin duygularının büyük bir kısmı bu dönemde kendini göstermekte ve yaşam boyu deneyimlenmektedir Sosyal duygusal gelişim, diğer gelişim alanlarını etkilemekle birlikte bireyin diğer tüm gelişim alanlarından da etkilenmektedir (Türk, 2014). Duyguların her bireyde farklı zaman ve yoğunlukta ortaya çıktığı bilinmekle birlikte doğru ifade edilemediğinde diğerleri tarafından anlaşılması güçleşebilir veya farklı anlaşılabilir.

Duyguları ifade etme, bireyin mevcut zamanda veya öncesinde deneyimlediği ya da hissettiği duyguyu sözlü ve sözsüz iletişimle ifade edebilme durumudur. Bireyin çevresiyle etkin şekilde iletişim kurabilmesinin yolu duygularını doğru ifade edebilmesidir. Birey, duygu durumunu karşı tarafa ifade ederken çeşitli mimiklerden ve duygularını kendince ifade ettiğini düşündüğü sözcüklerden yararlanmaktadır (Mestci, 2021). Duygularını ifade etme, duygularının farkında olma ve duygularını açığa çıkarma isteği birey için oldukça önemlidir. Çünkü tüm bunlar, bireye doğruluk ve gerçeklik hissi sağlamaktadır (Çeçen, 2002). Bireyin mantıklı düşünmesi kadar duyguları da davranışlarını şekillendirmektedir (Akçay ve Çoruk, 2012). Birey, duygu ve düşüncelerinin farkına varıp bunları ifade edebilmesi bakımından diğer canlılardan ayrılmaktadır. Duygularını ifade edemediğinde pek çok olumsuz durumla karşılaşılırken, duygularını ifade edilebildiği durumlarda kendisiyle ve çevresiyle iletişimi daha sağlıklı olabilmekte, dolayısıyla psikolojik yönden sağlık durumu olumlu yönde etkilenmektedir (Çarkıt ve Yalçın, 2018; Güler ve Tuncay, 2021). Mutluluk, üzüntü, korku vb. duygular gerçekte standart olmasına rağmen yaş, kültür, öğrenim durumu, statü ve cinsiyet gibi etkenler nedeniyle bireylerin duyguları ifade etme şekli değişebilmektedir (Barutçugil, 2002). Bireyin kişiliği ve sosyal öğrenmeleri içinde bulunduğu ailesi, duyguları ifade etmede engelleyici veya destekleyici olabilmektedir (Özcan, 2022).

Bireyin deneyimlediği olumsuz çocukluk yaşantıları, onun iyi oluşu ve sağlığı üzerinde kalıcı etkilere sebep olabilmektedir. Birey en eski yaşanmışlıkları ve ilişkileriyle şekillenir (Boullier ve Blair, 2018). Bireyin güvenli, istikrarlı, besleyici ilişkiler oluşturmaya ve gelişimini destekleyici, yaşam boyu öğrenmeyi ve başarıyı hedefleyeceği aile ortamına ihtiyacı vardır. Bunun aksi olduğunda, yani olumsuz çocukluk yaşantılarını deneyimleyen bireyde toksik stres adı verilen yüksek düzeyde stres oluşur (ACEs, 2014). Çocukluk yaşantılarında bedensel ve duygusal ihtiyaçları yeterince karşılanmayan bireyler, kendi potansiyellerini ortaya koyamayıp normal gelişimlerini de kimi zaman tamamlayamayabilirler. Dolayısıyla duyguların oluştuğu çocukluk döneminde, ihtiyaçların giderilmesi önemlidir (Türk, 2014). İnsan yaşamının çoğu bölümünde olduğu gibi bireyin duygularını fark edip anlamlandırabilmesi ve duygularını ifade etme becerisinde de ailenin rolü oldukça büyüktür (Büyükbeci, 2019). Aile ilişkilerinde duyguların kolay ifade edilebildiği bir ortamda yetişen birey, kendisinin ve başkalarının duygularını ifade

edebilmesine olanak sağlar (Oğuz, 2019). Kısaca, bireyin çocukluk yaşantıları onun duygularını ifade etme becerileri üzerinde etkili olurken duyguları ifade etme becerilerinin de sosyal etkileşimlerinde etkili olması söz konusu olacaktır.

Alan yazında, çocukluk yaşantılarını konu alan çalışmalar incelendiğinde; çocukluk yaşantılarıyla yaratıcılık ve öz saygı (Taş, 2022), mutluluk ve öz şefkat (Tunca, 2022), sosyal dışlanma ve affetme (Hudaynazarova, 2022), psikolojik sağlamlık ve mutluluk (Doğan ve Yavuz, 2020), şiddetli duygudurum bozukluğu (Lu vd.,2008), mutsuzluk (Gençosun 2022), kişilerarası zorluklar ve duygu düzensizliği (Poole vd., 2018), iyi oluş (Özdoğan, 2020) empati düzeyleri (Kurtuluş, 2022) ve çocukluk çağı istismar sıklığı (Zeren ve ark.,2012) konularının ele alındığı görülmüştür. Ayrıca okul öncesi eğitimcilerinin dijital çağda çocukluk yaşantılarına ilişkin görüşleri (İğci, 2022) ile olumsuz çocukluk yaşantıları farkındalığı ve müdahale stratejileri (Olçay ve Özgün, 2022); çocuklukta örselemişlikle kendine zarar verme davranışı (Demir ve Çakın, 2020), olumsuz çocukluk deneyimleri ve davranış sorunları (Hunt vd., 2017) ve ergenlikte yakın ilişkilere (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006), ebeveynlikte ebeveyn çocuk ilişkisine (Torun, 2021) ve üniversitelere yerleşen üstün başarılı gençlerin erken çocukluk yaşantılarının (Akkuş, 2002) incelendiği çalışmalara rastlanmıştır. Duyguları ifade etme becerisiyle ilgili olarak ise üniversite öğrencilerinde duygusal farkındalık, duyguları ifade etme benlik kurgusu ve öznel iyi oluş (Kuyumcu, 2011), yetersizlik duyguları ve duyguları ifade etme (Kılıç, 2021), aleksitimi ve psikolojik ihtiyaçlar (Yalçın ve Hamarta, 2013) erken dönem uyum bozucu şemalar (Güler ve Tuncay, 2021) arasındaki ilişkilerin incelendiği; çocukların duyguları ifade etmede cinsiyet farklılıkları (Chaplin ve Aldao, 2013), duygu ve yeme psikopatolojisi (Meyer vd., 2010) ile üniversite öğrencilerinin düşünce hataları ve duyguları ifade etmelerinin mükemmeliyetçilik tutumlarını yordamasına (Çarkıt ve Yalçın, 2018), duygusal dışavuruma (Denizci, 2015) ve duygu yönetimine (Tetik ve Akkaya, 2018) yönelik çalışmalar olduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışmalarda, bireylerin çocukluk yaşantıları ve duygularını ifade etme becerilerinin ayrı ayrı ele alınarak farklı durumlarla ilişkilendirildiği dikkat çekmektedir. Fakat duyguları ifade etme becerileri ve çocukluk yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmediği görülmüştür. Diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada yetişkin bireylerin duygularını ifade etme becerileri ile çocukluk yaşantıları arasındaki ilişki ve etkileyen faktörleri belirlemek hedeflenmiştir. Çalışmada, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Yetişkinlerin duygularını ifade etme becerileri ile çocukluk yaşantıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Yetişkinlerin çocukluk yaşantılarını etkileyen kişisel faktörler nelerdir?
- Yetişkinlerin duygularını ifade etme becerilerini etkileyen kişisel faktörler nelerdir?

Yöntem

Model

Bu çalışma, ilişki tarama modelinde tasarlanan nicel bir çalışmadır. İlişki taramalarda, bir durum veya olaya yol açan değişkenlerin ilişkisi, etkisi ve ilişki-etkinin dereceleri saptanmaktadır (Toytok ve Uçar, 2018).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, zaman, para ve çabadan tasarruf sağlamak söz konusudur (Baltacı, 2018). Çalışmaya katılmaya gönüllü 229 kişi, çalışma grubunu oluşturmuştur. Tablo 1'de çalışma grubunun bilgileri verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubu Kişisel Bilgileri

Cinsiyet	N	%	Medeni Durum	N	%
Kadın	165	72,1	Bekar	153	66,8
Erkek	64	27,9	Evlü	76	33,2
Yaş	Öğrenim Durumu				
18-24 yaş	94	41,0	Ortaokul	9	3,9
25-29 yaş	71	31,0	Lise	66	28,8
30-34 yaş	38	16,6	Ön lisans	24	10,5
35-39 yaş	16	7,0	Lisans	113	49,3
40 yaş ve üzeri	10	4,4	Lisans üstü	17	7,4
Anne Öğrenim	Baba Öğrenim				
İlkokul	136	59,4	İlkokul	88	38,4
Ortaokul	37	16,2	Ortaokul	34	14,8
Lise	39	17,0	Lise	54	23,6
Üniversite	17	7,4	Üniversite	53	23,1
Kardeş Sayısı	Çocuklukta Anne				
İki kardeş	71	31,0	Çalışıyordu	45	19,7
3 kardeş	67	29,3	Çalışmıyordu	184	80,3
4 kardeş	39	17,0	Çocuklukta Aile Yapısı		
5 ve üzeri kardeş	52	22,7	Anne-baba birlikte	217	94,8
			Anne-baba ayrı	12	5,2

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %72,1'inin kadın ve %27,9'unun erkek, %41'inin 28-24 yaş ve %31'inin 25-29 yaşında, %66,8'i bekar ve %33,2'si evli, %28,8'i ilköğretim ve %49,3'ü lisans mezunu, %31'i iki kardeşlidir. Katılımcıların annelerinin %59,4'ü ve babalarının %38,4'ü ilköğretim mezunu, %580,3'ünün çocukluklarında anneleri bir işte çalışmamakta iken %94,8'i anne-babanın birlikte olduğu tam aileye sahiptir.

Veri Toplamada Kullanılan Araçlar

Verilerin toplanmasında katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, medeni durum ve kardeş sayısı ile anne-baba öğrenim durumu, çocukluğunda annesinin çalışma durumu ve aile yapısına ilişkin bilgileri kapsayan Kişisel Bilgi Formu ile Duyguları İfade Etme Becerileri Ölçeği (DİEBÖ) ve Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ) kullanılmıştır.

DİEBÖ; King ve Emmons (1990) tarafından geliştirilmiş, Kuzucu (2011) Türkçeye uyarlamıştır. Toplam 15 madde ve üç alt boyutlu ölçek, yedili likert tipindedir. Ölçekte olumlu-olumsuz ve yakınlık duygularının ne derece ifade edildiğini ölçen maddeler yer almaktadır. Yüksek puan alınması, duyguları ifade etme eğiliminin fazla olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Cronbach Alfa toplam iç tutarlığı .78, "Olumlu duygu ifadesi" olarak belirtilen faktör için .74, "olumsuz duygu ifadesi" faktörü için .67 ve "yakınlık ifadesi" faktörü için ise .63 bulunmuştur (Kuzucu, 2011).

ÇYÖ; Manap (2015) tarafından geliştirilmiş, 12 madde ve üç alt boyutlu, 5'li likert tipinde bir ölçektir. Her alt boyutta 4 madde vardır ve alınan yüksek puan o alt boyuta ilişkin olumsuz çocukluk yaşantılarının da yükselmesi anlamına gelmektedir. Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı Aile Yaşantıları alt boyutu için .82, Okul Yaşantıları için .77 ve Kişisel/Sosyal Yaşantılar için .69 bulunmuştur (Manap, 2015).

Bu çalışmada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları, Duyguları İfade Etme Becerileri Ölçeği için .75 ve Çocukluk Yaşantıları Ölçeği için .82 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama öncesinde, Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu onayı alınmıştır (18.01.2023, toplantı no; 2023/01, karar no: 40). Veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler çevrimiçi olarak Google Formlar aracılığıyla hazırlanmış ve ilgili link katılımcılara gönderilerek doldurmaları istenmiştir. Katılımcıların onamı da aynı yolla alınmıştır. Verilerin toplanmasının ardından, veriler kodlanarak istatistik programına aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde kişisel bilgilerin frekans ve yüzdeleri alınmış, ölçek puanları normallik dağılımının incelenmesinde Kolmogorov Smirnov Testi kullanılmıştır. Ayrıca çarpıklık, basıklık ve varyasyon katsayıları, histogram ve Q-Q plot grafikleri incelenmiştir. *DİEBÖ* alt boyut puanları normal dağılıma uygunken *ÇYÖ* puanlarının normal dağılım göstermediği görülmüştür. Buna göre iki ölçek puanları arası ilişki Spearman Brown Katsayısı ile incelenmiştir. Her iki ölçek puanlarına etki eden kişisel faktörlerin belirlenmesinde sınıflandırma analizlerinden CHAID analizi kullanılmıştır. CHAID analizinde bağımsız değişkenlerin veri kümeleri, bağımlı değişkeni en uygun biçimde açıklayacak alt gruplara bölünür. Bu bölünmeyle de hedef değişkene göre istatistiksel olarak homojen olan bütün değerler birleştirilmiş olur (Ediz ve Türe, 2015).

Bulgular

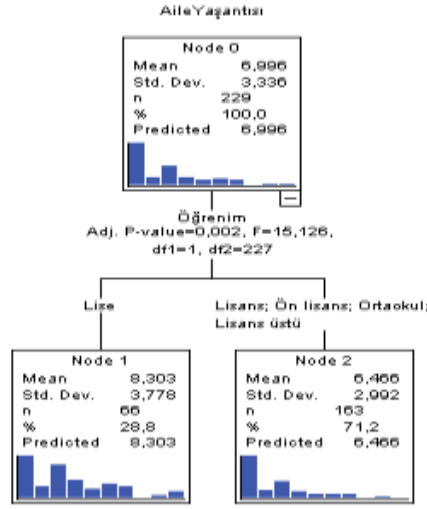
Çalışmanın birinci alt amacı doğrultusunda *DİEBÖ* ve *ÇYÖ* puanları arası ilişkiyi gösterir bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. *DİEBÖ* ve *ÇYÖ* Puanları Spearman Brown Korelasyon Analizi Sonuçları

<i>ÇYÖ</i>		<i>DİEBÖ</i>			
		Olumlu Duygu	Negatif Duygu	Yakınlık	Duygu Toplam
Aile Yaşantısı	<i>r</i>	-0,069	-0,090	-0,120	-0,112
	<i>p</i>	0,302	0,174	0,070	0,090
Okul Yaşantısı	<i>r</i>	-0,094	0,035	-0,111	-0,086
	<i>p</i>	0,155	0,601	0,095	0,196
Kişisel Sosyal Yaşantılar	<i>r</i>	-0,040	-0,070	-0,201**	-0,148*
	<i>p</i>	0,551	0,289	0,002	0,025

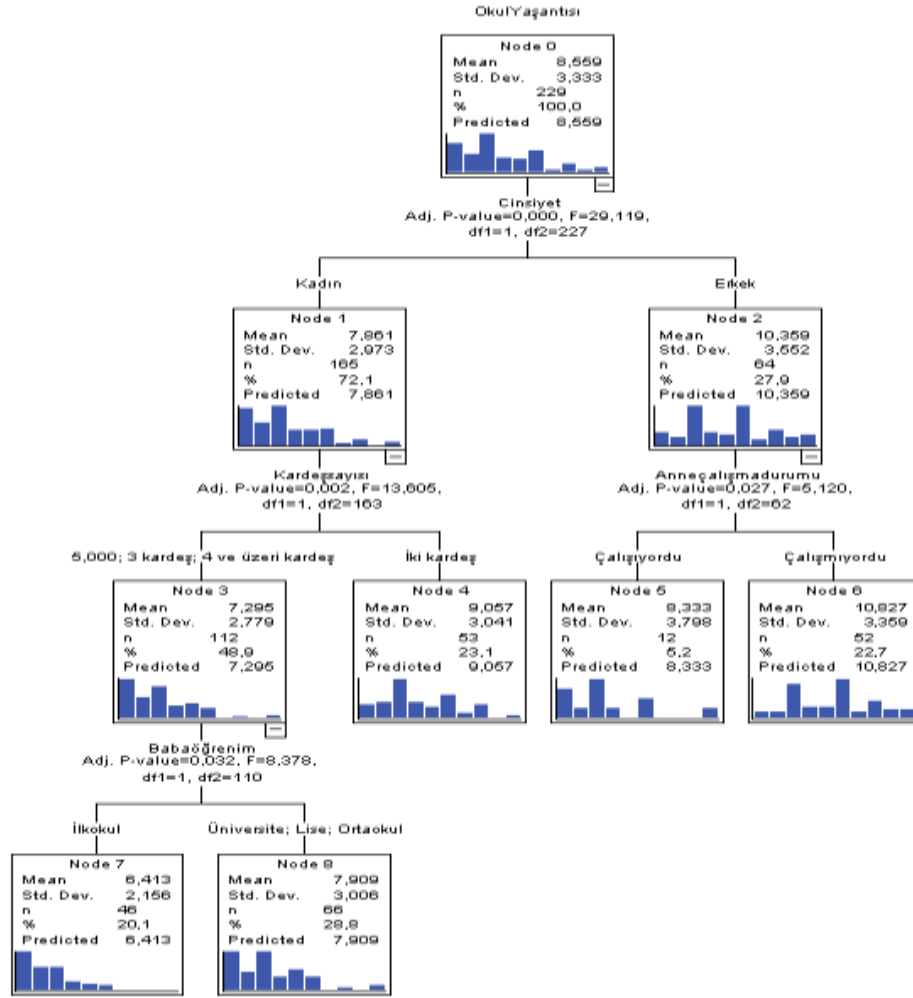
Tablo 2'ye göre katılımcıların *ÇYÖ* Kişisel-Sosyal Yaşantılar alt boyut puanı ile *DİEBÖ* Yakınlık alt boyut puanı ($r=-0,201$; $p=0,002$) ve toplam puanı ($r=-0,148$; $p=0,025$) arasında negatif yönlü ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Yetişkinlerin *ÇYÖ* Kişisel Sosyal Yaşantılar alt boyut puanları arttıkça *DİEBÖ* Yakınlık ve toplam puanları azalmaktadır. Buna göre yetişkinlerin olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça yakınlık ve genel olarak duygularını ifade etme becerileri azalmaktadır veya olumsuz çocukluk yaşantıları azaldıkça yakınlık ve duygularını ifade etme becerileri artmaktadır. Bir diğer ifadeyle, çocukluk dönemi kişisel sosyal yaşantıları olumlu olan bireylerin, yakınlık ve duygularını ifade etme becerileri daha iyi olmaktadır.

Çalışmanın ikinci alt amacı doğrultusunda, bağımlı değişken olarak ÇYÖ Aile Yaşantısı, Okul Yaşantısı ve Kişisel-Sosyal Yaşantılar alt boyut puanları, bağımsız değişken olarak ise cinsiyet, kardeş sayısı, çocukluğunda anne-babanın çalışma durumu, aile yapısı ve çocukluğunda birlikte yaşadığı kişiler bağımsız değişken olarak atanmıştır. Risk puanları dikkate alınarak maksimum ağaç derinliği 3, Aile Yaşantısı alt boyutu için üst düğümdeki minimum değer 100 ve alt düğümdeki minimum değer 50; Okul Yaşantısı ve Kişisel Sosyal Yaşantılar alt boyutları için üst düğümdeki minimum değer 20 ve alt düğümdeki minimum değer 10 olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda Aile Yaşantısı alt boyutunda 2 düzeyde ve 3 düğümlü, Okul Yaşantısı alt boyutunda 4 düzeyde 9 düğümlü, Kişisel-Sosyal Yaşantılar alt boyutunda 3 düzeyde 5 düğümlü ağaç yapıları oluşmuştur. Bu yapılar Şekil 1-3 arasında sunulmuştur.

Şekil 1. Aile Yaşantısını Etkileyen Faktörlere İlişkin Karar Ağacı

Şekil 1'e göre yetişkinlerin aile yaşantısını etkileyen en önemli faktör öğrenim durumlarıdır ve yetişkinlerin aile yaşantıları öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır ($F=15.126$; $p=0.002$). CHAID analizi, katılımcıları lise ile ortaokul-ön lisans-lisans-lisans üstü öğrenimine sahip olanlar şeklinde iki kümeye ayırmıştır. Lise mezunlarının Aile Yaşantısı alt boyut puanı 8.303 iken orta-ön lisans-lisans-lisans üstü mezunlarının puanı 6.466'dır. Lise mezunu katılımcıların, aile yaşantısına ilişkin duyguları daha olumsuzdur.

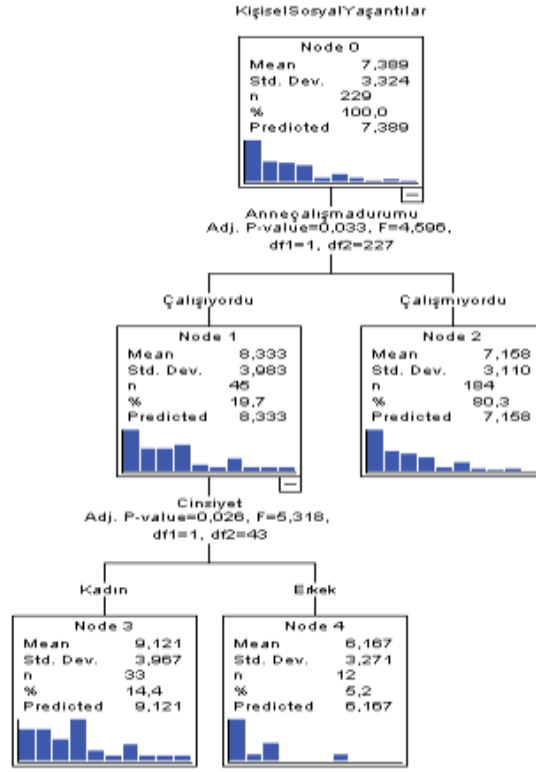
Şekil 2. Okul Yaşantısını Etkileyen Faktörlere İlişkin Karar Ağacı

Şekil 2'ye göre yetişkinlerin okul yaşantısını etkileyen en önemli faktör cinsiyettir ve yetişkinlerin okul yaşantıları cinsiyet faktörüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F=29.119$; $p=0.000$). Kadınların Okul Yaşantısı puanı 7,861 iken erkeklerin puanı 10.359'dur. Erkeklerin okul yaşantıları puanı kadınlardan daha yüksektir.

Kadınların okul yaşantıları kardeş sayılarına göre farklılık göstermektedir ($F=13.605$; $p=0.002$). CHAID analizi kadınları kardeş sayısına göre iki kardeş ile 3 ve daha fazla kardeş olanlar olarak iki kümeye ayırmıştır. İki kardeş olanların puanı 9.057 iken daha fazla kardeş olanların puanı 7.295'tir. Puanı düşük olan 3 ve üzeri kardeşe sahip olanları okul yaşantıları baba öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir ($F=8.378$; $p=0.032$).

CHAID analizi kardeş sayısı 3 ve üzeri olan kadın katılımcıları baba öğrenim durumuna göre iki kümeye ayırmıştır. Babası ilkökul mezunu olanların puanı 6,413 iken ortaokul ve üzeri öğrenim düzeyine sahip olanların puanı 7,909'dur. Erkeklerin okul yaşantıları annelerin çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır ($F=5.120$; $p=0.027$). Çocukluğunda annesi bir işte çalışmayanların Okul Yaşantısı puanı 10.827 iken annesi ev hanımı olanların puanı 8.333'tür.

Sonuç olarak, yetişkin bireylerin okul yaşantısını etkileyen en önemli değişken cinsiyet olup babası ilkökul mezunu, 3 ve daha fazla kardeşe sahip kadınların okul yaşantısının olumlu olduğu, annesi ev hanımı erkek katılımcıların ise okul yaşantısının olumsuz olduğu bulunmuştur.

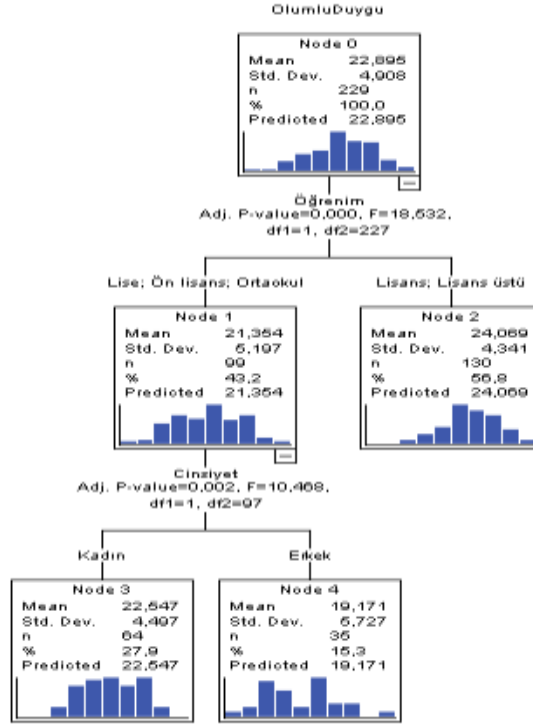
Şekil 3. Kişisel-Sosyal Yaşantıları Etkileyen Faktörlere İlişkin Karar Ağacı

Şekil 3'e göre yetişkinlerin kişisel-sosyal yaşantılarını etkileyen en önemli faktör annenin çalışma durumudur ve yetişkinlerin kişisel-sosyal yaşantıları annenin çalışıp çalışmamasına göre farklılaşmaktadır ($F=4.596$; $p=0.033$). Annesi çalışanların Kişisel-Sosyal Yaşantılar puanı 8.333 iken annesi çalışmayan/ev hanımı olanların puanı 7.159'dur.

Annesi çalışanların ÇYÖ Kişisel-Sosyal Yaşantılar alt boyut puanı annesi ev hanımı olanlardan daha yüksektir. Annesi çalışanların kişisel-sosyal yaşantılarını etkileyen en önemli faktör cinsiyettir ve kişisel-sosyal yaşantıları cinsiyete göre farklılaşmaktadır ($F=5.319$; $p=0.026$). Kadınların puanı 9.121 iken erkeklerin puanı 6.167'dir.

Sonuç olarak, yetişkin bireylerin kişisel-sosyal yaşantılarını etkileyen en önemli değişken annenin çalışma durumu olup çocukluğunda annesi çalışmayanların kişisel sosyal yaşantıları daha olumlu, annesi bir işte çalışan kadınların kişisel-sosyal yaşantıları daha olumsuzdur.

Çalışmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda bağımlı değişken olarak DİEBÖ alt boyut ve toplam puanları, bağımsız değişken olarak ise cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, medeni durum ve kardeş sayısı atanmıştır. Risk puanları dikkate alınarak maksimum ağaç derinliği 3, Olumlu Duygu alt boyut ve toplam puan için üst düğümdeki minimum değer 60 ve alt düğümdeki minimum değer 30 olarak, Negatif Duygu ve Yakınlık alt boyutları için üst düğümdeki minimum değer 100 ve alt düğümdeki minimum değer 50 olarak belirlenmiştir. Olumlu Duygu alt boyutu ve toplam puanda 3 düzeyde 5 düğümlü ağaç yapıları, Negatif Duygu ve Yakınlık alt boyutlarında ise 2 düzeyde 3 düğümlü ağaç yapıları oluşmuştur. Bu yapılar Şekil 4-7 arasında sunulmuştur.

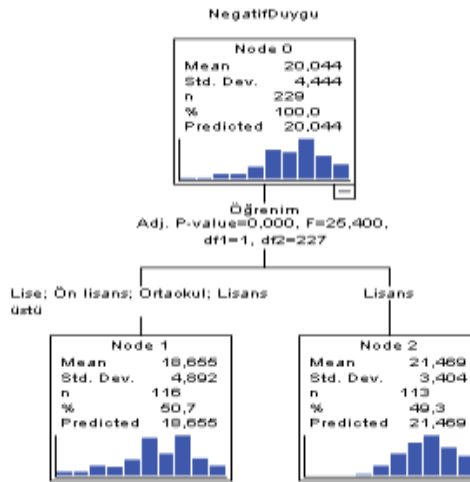

Şekil 4. Olumlu Duyguları Etkileyen Faktörlere İlişkin Karar Ağacı

Şekil 4'e göre yetişkinlerin olumlu duygularını etkileyen en önemli faktör öğrenim durumlarıdır ve yetişkinlerin olumlu duyguları öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F=19.532$; $p=0.000$). CHAID analizi, katılımcıları ortaokul-lise-ön lisans ile lisans-lisansüstü öğrenime sahip olanlar şeklinde iki kümeye ayırmıştır. Lisans-lisans üstü mezunlarının Olumlu Duygular alt boyut puanı 24,069 iken orta-lise-ön lisans mezunlarının puanı 21.354'tür.

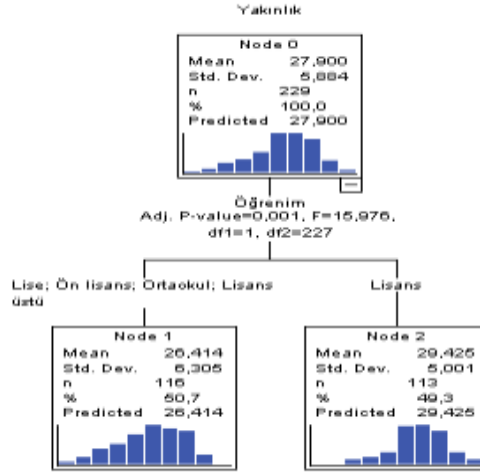
Orta-lise-ön lisans mezunlarının olumlu duygularını etkileyen en önemli faktör cinsiyettir ve olumlu duyguları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F=10.469$; $p=0.002$). Kadınların puanı 22.547 iken erkeklerin puanı 19.171'dir.

Sonuç olarak, yetişkin bireylerin olumlu duygularını etkileyen en önemli değişken öğrenim durumları olup orta-lise-ön lisans mezunu erkeklerin olumlu duyguları düşük düzeyde, lisans-lisans üstü mezunlarının olumlu duyguları yüksek düzeydedir.

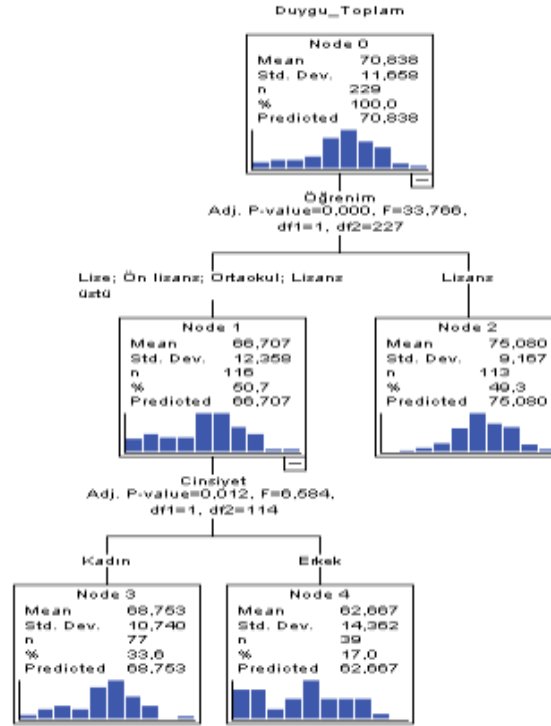
Şekil 5. Negatif Duyguları Etkileyen Faktörlere İlişkin Karar Ağacı

Şekil 5'e göre yetişkinlerin negatif duygularını etkileyen en önemli faktör öğrenim durumlarıdır ve yetişkinlerin negatif duyguları öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F=25.400$; $p=0.000$). CHAID analizi, katılımcıları ortaokul-lise-ön lisans-lisans üstü ile lisans öğrenimine sahip olanlar şeklinde iki kümeye ayırmıştır. Lisans mezunlarının Negatif Duygular alt boyut puanı 21.469 orta-lise-ön lisans-lisans üstü mezunlarının puanı 18.655'tir. Lisans mezunu katılımcıların, negatif duyguları daha yüksektir.

Şekil 6. Yakınlık Duygularını Etkileyen Faktörlere İlişkin Karar Ağacı

Şekil 6'ya göre yetişkinlerin yakınlık duygularını etkileyen en önemli faktör öğrenim durumlarıdır ve yetişkinlerin yakınlık duyguları öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F=15.976$; $p=0.001$). CHAID analizi katılımcıları ortaokul, lise, ön lisans ve lisans üstü ile lisans öğrenimine sahip olanlar şeklinde iki kümeye ayırmıştır. Lisans mezunlarının Yakınlık alt boyut puanı 29.425 iken orta-lise-ön lisans-lisans üstü mezunlarının puanı 26.414'tür. Lisans mezunu katılımcıların, yakınlık duyguları daha yüksektir.

Şekil 7. Duyguları İfade Etme Becerilerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Karar Ağacı

Şekil 7'ye göre yetişkinlerin genel olarak duygularını ifade etme becerilerini etkileyen en önemli faktör öğrenim durumlarıdır ve yetişkinlerin duygularını ifade etme becerileri öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F=33.766$; $p=0.000$). CHAID analizi katılımcıları ortaokul-lise-ön lisans-lisans üstü ile lisans öğrenime sahip olanlar şeklinde iki kümeye ayırmıştır. Lisans mezunlarının DİEBÖ toplam puanı 75.080 iken orta-lise-ön lisans-lisans üstü mezunlarının puanı 66.707'dir.

Ortaokul-lise-ön lisans-lisans üstü mezunlarının duygularını ifade etme becerilerini etkileyen en önemli faktör cinsiyettir ve duygularını ifade etme becerileri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F=6.584$; $p=0.012$). Kadınların puanı 68.753 iken erkeklerin puanı 62.667'dir.

Sonuç olarak; lisans mezunu katılımcıların duygularını ifade etme becerileri yüksek iken orta-lise-ön lisans-lisans üstü mezunu erkeklerin duygularını ifade etme becerileri düşüktür.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yetişkinlerin duygularını ifade etme becerileriyle çocukluk dönemi aile yaşantıları arasındaki ilişki ve etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmada, kişisel-sosyal yaşantılarla yakınlık ve genel olarak duygularını ifade etme becerileri arasında düşük düzeyli negatif yönlü bir ilişki olduğu, olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça yakınlık ve genel olarak duygularını ifade etme becerilerinin azaldığı belirlenmiştir. Bir başka ifadeyle, duygusal yakınlık ve genel olarak duygularını ifade etme becerileri yüksek olan yetişkinlerin çocukluklarında kişisel-sosyal yaşantılarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Alan yazında bu sonuçla ilişkilendirebilecek yeterli çalışma olmamakla birlikte, yapılan bir çalışmada ebeveynin duygusal erişilebilirliği ve sosyal bağlılık kalitesi azaldıkça yalnızlığın arttığı, bu durumun da psikolojik ve öznel iyi oluş düzeyini azaltıcı etki oluşturduğu belirlenmiştir (Özdoğan, 2020). Şiddetli duygudurum bozuklukları ile olumsuz çocukluk deneyimlerinin ilişkisinin incelendiği bir başka çalışmada, şiddetli duygudurum bozukluğu olan yetişkinlerin olumsuz çocukluk deneyimlerine daha fazla maruz kaldıkları saptanmıştır (Lu vd., 2008). Pool ve ark. (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, olumsuz çocukluk yaşantılarını ile kişilerarası zorluklar arasında ilişki olduğu, çocukluk sıkıntılarının yetişkinlikte kişilerarası işlevsellik üzerinde rolünün olduğu ifade edilmiştir. Meyer ve Carver (2000) ise üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarında, olumsuz çocukluk deneyimlerini hatırlayan katılımcılarda karamsarlık özelliklerinin diğer katılımcılara göre daha güçlü olduğunu saptamışlardır. Alan yazında yapılan çalışmalardan elde edilen bu bulguların, mevcut araştırma bulgusunu kısmen desteklediği söylenebilir. Dolayısıyla çocukken daha olumlu, duyguların kolaylıkla ifade edilebildiği, aile ve çevre ilişkilerinin daha sıcak olduğu olumlu bir çocukluk

ortamı deneyimi edinen bireylerin yetişkinlikte duygularını karşı tarafa aktarabilmekte daha rahat ve istekli olmaları arasında manidar bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yetişkinlerin çocukluk yaşantılarını etkileyen faktörlerin CHAID analiziyle incelenmesi sonucunda, yetişkin bireylerin aile yaşantısını etkileyen en önemli değişkenin öğrenim durumu olduğu ve lise mezunu katılımcıların, ortaöğretim, ön lisans, lisans ve lisans üstü eğitime sahip katılımcılara göre aile yaşantısına ilişkin duygularının daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Okul yaşantısını etkileyen en önemli değişkenin cinsiyet olduğu; babası ilkokul mezunu, 3 ve daha fazla kardeşe sahip kadınların okul yaşantısının daha olumlu olduğu, annesi ev hanımı erkek katılımcıların ise okul yaşantısının olumsuz olduğu saptanmıştır. Kişisel-sosyal yaşantılarını etkileyen en önemli değişkenin annenin çalışma durumu olup çocukluğunda annesi çalışmayanların kişisel sosyal yaşantılarının daha olumlu, annesi bir işte çalışan kadınların kişisel-sosyal yaşantılarının daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Genel olarak öğrenim durumu, cinsiyet ve annenin çalışma durumunun, yetişkinlerin olumsuz çocukluk yaşantıları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Alan yazında, çocukluk yaşantılarını konu alan çalışmalar incelendiğinde çalışma bulgularıyla kısmen benzer sonuçlara rastlanmıştır. Torun (2021) kendi çocukluk yaşantılarına bağlı olarak ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerini incelediği çalışmada, erkeklerin çocukluklarındaki okul yaşantısıyla ilgili olumsuz duygularının kadınlardan daha fazla olduğunu saptamıştır. Gençotun (2022) kadınların çocukluk yıllarında erkeklere göre olumsuz yaşam deneyimlerinin daha yüksek olduğunu, anne ve baba eğitim düzeyine göre katılımcıların çocukluk çağında olumsuz yaşam deneyimi yaşama düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediğini, baba eğitim düzeyi düştükçe çocukluk çağı örselenme yaşantı düzeyinin yükseldiğini saptamıştır. Zeren ve ark. (2012) çocukluk çağı travmaları ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını saptamıştır. Hunt ve ark. (2017) ise orta çocuklukta olumsuz çocukluk deneyimleri ve davranış sorunlarını inceledikleri çalışma sonucunda, anneleri düşük eğitim düzeyine sahip çocukların özellikle birden fazla olumsuz çocukluk yaşantısına maruz kalmış olma ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan bu çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak kişisel değişkenlerin bireyin çocukluğunda olumlu ve olumsuz yaşantı deneyimlerine neden olabileceği, fakat bu durumun bireyin ve anne-babanın özelliklerinden birinin tek başına etkili olmasından çok aileye ilişkin birden fazla faktörün birlikte etkili olabileceğini düşündürmektedir. Her birey ve her ailenin kendine özgü özellikleri vardır ve çocukluk çağında aile ortamı bağlamında yaşanan duygu durumları yetişkinlik döneminde farklı şekillerde algılanabilir. Araştırmanın bulgusunda annesi çalışan kadınların çocukluğunda kişisel sosyal yaşantısını olumsuz algılaması, annenin çalışmasıyla küçük kız çocuğuna kardeş bakımı ve ev işleri gibi sorumlulukların yüklenmesinden kaynaklanmış olabilir. Kardeş sayısının artmasıyla kadın katılımcıların okul başarılarının daha olumlu olması, derslerinde kardeşler arası desteğin varlığından kaynaklanmış olabilir. Bir kardeşin diğer kardeşin derslerine destek olması, anne-baba müdahalesini azaltacağından bu etkileşime bağlı olumsuz durumlarda azalacaktır.

Yetişkinlerin duygularını ifade etme becerilerini etkileyen faktörlerin CHAID analiziyle incelenmesi sonucunda, yetişkin bireylerin olumlu duyguları, negatif duyguları, yakınlık düzeyi ve genel olarak duygularını ifade etme becerilerini etkileyen en önemli değişkenin öğrenim durumları olduğu belirlenmiştir. Orta-lise-ön lisans mezunu erkeklerin olumlu duygularının düşük düzeyde ve lisans-lisans üstü mezunlarının ise yüksek düzeyde; lisans mezunlarının negatif duyguları, yakınlık duyguları ve genel olarak duyguları ifade etme becerilerinin daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Orta-lise-ön lisans-lisans üstü mezunu erkeklerin duygularını ifade etme becerileri ise düşük bulunmuştur.

Alan yazında, duyguları ifade etme becerilerini konu alan çalışmalar incelendiğinde çalışma bulgularıyla kısmen benzer sonuçlara rastlanmıştır. Yapılan bazı çalışmalarda öğrenim süresi arttıkça bireylerin duygularını ifade etme becerilerinin daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Denizci, 2015; Tetik ve Akkaya, 2018; Güler ve Tuncay, 2021). Kurtuluş (2022) çalışmasında, öğrenim durumuna göre yakın ilişkiler ve olumlu duyguları ifade etmede bir fark olmadığını, olumsuz duyguların ifadesinde ise eğitim durumu lisansüstü olan katılımcıların puanının üniversite mezunlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur. Yalçın ve Hamarta (2013) çalışmalarında üniversiteye giden kız öğrencilerin yakınlık ve olumlu duygularının erkeklerden daha yüksek olduğunu, olumsuz duygu düzeyinde cinsiyetin farklılık oluşturmadığını saptamamışlardır. Bu araştırmaların mevcut araştırma bulgusunu desteklediği söylenebilir. Öğrenim düzeyinin duyguları ifade etme becerilerine olumlu etkisinin olması beklenen bir sonuçtur. Çünkü öğrenim sürecinde geçirilen süre farklı deneyimler edinmede etkili olurken bireyin yaşı ve sosyal ilişkide bulunduğu kişi sayısının artmasına da neden olmaktadır. Ayrıca öğrenim durumunun artmasıyla birlikte bireyin toplumdaki statüsüne ilişkin görüşü değişebilir ve özgüveni artabilir. Böylece kendini daha iyi tanıyan, özgüveni yüksek, farklı sosyal ortamlara girme deneyimi daha fazla olan bireyin kendisi ve karşısındakilerin duygu durumlarını tanıyarak duygularını doğru ve anlaşılır şekilde ifade etme oranının artacağı düşünülebilir.

Elde edilen bu bulgular ve alan yazın doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Yaşamın ve sosyal ilişkilerin doğrudan ve dolaylı olarak duygulardan etkilendiği ve tüm gelişimsel özelliklerin olduğu gibi duygusal gelişimin de çocukluk döneminden etkilendiği düşünüldüğünde, ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarına özen göstermeleri önerilebilir. Çocukluk döneminde, ebeveyn davranışları ve kardeş ilişkileri gibi aile içi etkileşimin olumlu olması durumunda yetişkinlikte de çocukluk dönemi yaşantıları olumlu olarak hatırlanabilir. Doğumdan itibaren çocukların ailenin bir üyesi olarak görülmesi, büyüdükçe tüm gelişimsel alanlarının desteklenmesi yanında duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade etmesi için cesaretlendirilmeleri, olumlu rol model olunması önerilebilir.

- Aile içi etkileşimin olumlu olması, çocukların aileleriyle ve çocukluk dönemleriyle ilgili olumlu duygular edinmelerine neden olacağından okul öncesi eğitimden itibaren eğitimcilerin ve alan uzmanlarının aile eğitimlerinde çocuk gelişimi, aile içi iletişim ve etkileşim, ebeveyn tutumları gibi konularda eğitimler planlayıp uygulamaları önerilebilir.
- Duyguları ifade etmedeki en önemli faktörün öğrenim düzeyi olduğu bulgusu dikkate alındığında, bireylerin zorunlu eğitim sonrası öğrenimlerine devam etmelerinin teşvik edilmesi önemli görünmektedir. Evlilik, çocuk sahibi olma, işe girme gibi pek çok faktörün öğrenimin sona ermesi anlamına gelmediği, hayat boyu öğrenme sürecinin devam ettiği konusunda bireyler bilgilendirilebilir ve teşvik edilebilir.
- Bu çalışmada, kişisel bazı değişkenlere göre çocukluk yaşantıları ve duygu durumları incelenmiştir. Benzer çalışmalarda meslek, kültürel özellikler ve yaşanan çevre gibi farklı değişkenler ele alınabilir. Ayrıca çocukluk yaşantılarıyla yetişkinlikte duyguları anlama ve ifade etme becerileri, duygusal zekâ veya sosyal beceriler arası ilişkiler incelenebilir. Çocukluktan yetişkinliğe duygu durumlarının incelendiği boylamsal çalışmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- ACEs, R. R. (2014). Adverse Childhood Experiences. *In ACE*, (12), s.18.
- Akçay, C., & Çoruk, A. (2012). Çalışma Yaşamında Duygular ve Yönetimi: Kavramsal Bir İnceleme. *Eğitimde Politika Analizi*, 1(1), s.3-25.
- Akın, A., Uysal, R. & Çitemel, N. (2013). Çocukluk Dönemi Mutluluk/Huzur Anıları Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), s.71-80.
- Akkuş, D. (2020). Üniversitelere Yerleşen Üstün Başarılı Öğrencilerin Erken Çocukluk Yaşantılarının İncelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 4 (2), s.50-62.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), s.231-274.
- Barutçugil, İ. (2002). *Organizasyonlarda Duyguların Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayınları
- Boullier, M., & Blair, M. (2018). Adverse Childhood Experiences. *Paediatrics and Child Health*, 28(3), s.132-137.
- Bozgün, K. (2021). İlkokul Öğrencilerinin Okuma-Yazma Motivasyonunda Sosyal-Duygusal Gelişim, Azim ve Okulda Özel İyi Oluşun Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik; Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*, (Çev.: İ. D. Erguvan Sarioğlu), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyükcebeci, A. (2019). Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ve Aleksitimi ile İlişkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4), s.3187-3213.
- Chaplin, T.M. & Aldao, A. (2013). Gender Differences İn Emotion Expression İn Children: A Meta-Analytic Review. *Psychol Bull*, 139(4), s.735-65.
- Çarkıt, E. & Yalçın, S. B. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Düşünce Hataları ve Duyguları İfade Etmelerinin Mükemmeliyetçilik Tutumlarını Yordaması. *Sakarya University Journal of Education*, 8 (1), s.195-210.
- Çeçen, Y. D. D. A. (2002). Duygular İnsan Yaşamında Neden Vazgeçilmez ve Önemlidir? *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(9) s.164-170.
- Demir, P. & Çakın, N. (2020). Kendine Zarar Verme Davranışı ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları: Bir Gözden Geçirme. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (10), s.129-155.
- Denizci, M. (2015). Does Emotional Expressivity Moderate Pain Severity/Personality Traits And Depression/Marital Satisfaction Relations In Fibromyalgia Patients? Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, T., & Yavuz, K. (2020). Yetişkinlerde Psikolojik Sağlık, Olumlu Çocukluk Deneyimleri ve Algılanan Mutluluk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, (12), s.312-330.
- Durmuşoğlu, N. & Doğru, S. S. Y. (2006). Çocukluk Örselleyici yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), s.237-246.
- Ediz, A. & Türe, H. (2015). Ankara İlinde Çocuk Suçluluğuna Yönelten Sebeplerin Çıkd Analizi ile İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (54), s.247-250.
- Elma, Y. E. & Erzen, V. (2022). 48-72 Aylık Çocukların Duygular Temasına Yönelik Gerçekleştirilen Çizimlerinin İncelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 9 (3), s.539-555.

- Ersan, C. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Saldırganlık Düzeylerinin Duygu İfade Etme ve Duygu Düzenleme Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Ersanlı, K. (1990). Aile İçi İlişkilerin Dayandığı Psikolojik Temeller. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 5(1), s.51-54.
- Gençtosun, K. N. (2022). Yetişkinlik Dönemindeki Mutsuzluğun Çocukluk Yaşantıları ve Travmaları ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Goleman, D. (2016). *Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?* (Çev.: B. S. Yüksel) İstanbul: Varlık Yayınları.
- Güler, K. & Tuncay, M. (2021). Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Duyguları İfade Edebilme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (4), s.1385-1405.
- Hudaynazarova, A. (2022). Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Geçirmiş Ergenlerin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) ve Affetme Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Hunt, T. K., Slack, K. S., & Berger, L. M. (2017). Adverse Childhood Experiences and Behavioral Problems In Middle Childhood. *Child abuse & neglect*, 67, s.391-402.
- İğci, U. G. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Covid-19 Salgın Döneminde Dijital Çağ Bağlamında Çocukluk Yaşantılarına İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- İnternet: <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 25.02.2023).
- Kandır, A., & Alpan, U. Y. (2008). Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), s.33-38.
- Kılıç, S. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Yetersizlik Duygusu ve Duyguları İfade Etme Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Kurtuluş, H.K. (2022). Programı 18-65 Yaş Arası Bireylerin Çocukluk Çağı Travmaları ile Duyguları İfade Etme ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kuyumcu, B. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Farkındalık Duyguları İfade Etme Benlik Kurgusu ve Öznel İyi Oluş Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1 (2), s.104-113.
- Kuzucu, Y. (2011). Duyguları İfade Etme Ölçeği'nin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (3), s.779-792.
- Lu, W., Mueser, K. T., Rosenberg, S. D., & Jankowski, M. K. (2008). Correlates Of Adverse Childhood Experiences Among Adults With Severe Mood Disorders. *Psychiatric Services*, 59(9), s.1018-1026.
- Manap, A. (2015). Çocukluk Yaşantıları Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), s.822-826.
- Mestci, S. (2021). *Çocuklarda Duygu Düzenleme Becerisi*. (Ed.: F. Gökkaya), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Meyer, B., & Carver, C. S. (2000). Negative Childhood Accounts, Sensitivity, and Pessimism: A Study Of Avoidant Personality Disorder Features In College Students. *Journal of Personality Disorders*, 14(3), s.233-248.
- Meyer, C., Leung, N., Barry, L. ve De Feo, D. (2010). Emotion and Eating Psychopathology: Links With Attitudes Toward Emotional Expression Among Young Women. *International Journal of Eating Disorders*, 43(2), s.187-189.
- Oğuz, E.N. (2019). Yetişkinlerde Kendine Yansıtma ve İçgörü, Duyguları İfade Etme, Duygusal Şemalar ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki ve Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Olca, A. & Özgün, Ö. (2022). Okul Öncesi Çalışanlarının Olumsuz Çocukluk Yaşantılarına Dair Farkındalık Düzeyleri ve Müdahale Stratejileri, Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi, *Ege Eğitim Dergisi*, 7. Özel Sayı. S.40-55.
- Özcan, S. (2022). Kişilik Özellikleri, Duygu Gereksinimi ve Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Duyguları İfade Etmeyi Yordayıcı Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Düzce.
- Özdoğan, A. Ç. (2020). Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği, Romantik İlişki Kalitesi ve Sosyal Bağlılık ile İyi Oluş Arasındaki İlişkide Yalnızlığın Aracılık Rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), s.59-85.
- Petersen, E., Fiske, A. P., & Schubert, T. W. (2019). The Role Of Social Relational Emotions For Human-Nature Connectedness. *Frontiers in psychology*, (10), s.1-6.

- Poole, J. C., Dobson, K. S., & Pusch, D. (2018). Do Adverse Childhood Experiences Predict Adult İnterpersonal Difficulties? The Role Of Emotion Dysregulation. *Child abuse & neglect*, (80), s.123-133.
- Taş, S. (2022). Olumlu Çocukluk Yaşantılarının Bireysel Yaratıcılıkla İlişkisinde Öz-Saygının Aracılık Etkisi. *Omer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), s.296-310.
- Tetik, S. & Akkaya, B. (2018). Üniversite Gençlerinin Duygu Yönetimi Becerileri Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(4), s.99-121.
- Torun E. N. S. (2021). 4-8 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocukluk Yaşantılarına Bağlı Olarak Çocuklarıyla Olan İlişkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Toytok, E. H., & Uçar, L. (2018). Okul Yöneticilerinin Kullandıkları Güç Türleri ve Örgütsel Depresyon: Bir İlişkisel Tarama Modeli. *Ekev akademi Dergisi*, (76), s.109-126.
- Tunca, A. (2022). Kadınların Mutluluğunun Yordayıcıları Olarak Öz-Şefkat ve Olumlu Çocukluk Yaşantıları. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), s.535-545.
- Türk, E. (2014). Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 14(3), s.143-158.
- Yalçın S. B. & Hamarta, E. (2013) Üniversite Öğrencilerinin Duygularını İfade Edebilmelerinin Aleksitimi ve Psikolojik İhtiyaçlarına Göre İncelenmesi. *OPUS-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(4), s.36-82.
- Zeren C, Yengil E, Çelikel A, Arık A. ve Arslan M. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*; 39 (4), s.536-541.